

POČECI I RAZVOJ EUROPSKE UNIJE

Ivica Kaniški, asistent, mag. oec., email: ivica.kaniski@gmail.com

Ivan Vincek, mag. oec., email: ivanvincek92@gmail.com.

Izv.prof.dr.sc. Krešimir Buntak, email: kresimir.buntak@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica/Varaždin, Republika Hrvatska

Sažetak: Ideja o stvaranju velike i snažne konfederacije država na starom kontinentu seže još u vrijeme prije prvog i drugog svjetskog rata, a u smislu formiranja dovoljno velikog tržišta koje će moći trgovinski ravnopravno nositi se sa SAD-om i Azijskim tržištem. Drugi razlog je bio ekonomski povezati (stvoriti jedinstveno tržište) europske zemlje koje su često ratovale (Njemačka i Francuska ratovale su unutar 75 godina tri puta). U radu će biti iznesen presjek pridruživanja Europskih zemalja u članstvo u nad nacionalno udruženje (EU) kroz sedam faza proširenja u posljednjih 60 godina. Velika zajednica država je proizvela i veliki administrativni aparat koji kolokvijalno nazivamo Institucije Europske Unije. Sve institucije stoluju na dvije adrese u Bruxelles (Francuska) i Strasbourg (Belgija). Unutar Europskih Institucija biti će objašnjen EP Parlament i političke grupacije unutar njega. Gospodarska i politička integracija među državama članicama Europske Unije podrazumijeva i zajedničko donošenje i provođenje određenih politika. U početku to su bile samo politike za ugljen i čelik te poljoprivredu. Danas se te politike revidirane i proširene a otvorene su i mnoge druge. U ovom radu biti će stavljen fokus na Regionalne politike, njihovu važnost i prioritete.

Ključne riječi: *Europska unija, Tijela EU, Regionalne politike, Tržište rada*

THE BEGINNING AND DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION

Abstract: The idea of creating a large and powerful confederation of states in the old continent goes back to the time before World War I and World War II, in terms of creating a large enough market that will be able to deal with the US and Asian markets on an equal footing. The second reason was to economically connect (create a single market) European countries that had often fought war (Germany and France had fought three times in 75 years). The paper will outline the European countries' accession to membership of the National Association (EU) through seven enlargement phases over the last 60 years. The large community of states has also produced a large administrative apparatus, which we colloquially call the European Union Institutions. All institutions are based at two addresses in Brussels (France) and Strasbourg (Belgium). Within the European Institutions, the EP Parliament and the political groups within it will be explained. Economic and political integration among the Member States of the European Union also implies the joint adoption and implementation of specific policies. At first, it was just coal and steel and agriculture policies. Today, these policies are revised and expanded and many others are open. This paper will focus on Regional policies, their importance and priorities.

Keywords: European Union, EU Bodies, Regional Policies, Labor Market

1. UVOD

Počeci Europskih integracija sežu još u vrijeme kad drugi svjetski rat nije bio gotov ali se nazirao pobjednik. Tada su se sastale 44 zemlje saveznice u američkom gradiću Bretton Woodsu kako bi odlučile o međunarodnom ekonomskom poretku i uređenju nakon rata.

Postojala je želja da se riješi francusko-njemačko povijesno neprijateljstvo, da se njemačka normalizira i gospodarski uzdigne. Stvaranje zajedničkog tržišta shvatilo se kao sektorska i funkcionalna integracija, postizanje krajnjih političkih ciljeva: uspostava mira i novog poretka u Europi. Pošto je taj koncept imao rezultata sve više europskih zemalja se željelo priključiti novoj europskoj asocijaciji, pa se tako unija širila 7 puta te trenutno broji 28 članica (Brexit je još u tijeku). Širenjem broja članica povećavala se i europska birokracija koja stoluje u Briselu i u Strasbourgu. Kroz rad će biti sažeto objašnjeno funkcioniranje najznačajnijih institucija EU-a, glavnih politika EU-a, a posebno regionalne politike te tržište rada u Uniji sa osvrtom na migracije i zaposlenost i nezaposlenost u EU.

2. POČECI EUROPSKE UNIJE

Ideja o zajedničkoj europskoj državi vrlo je stara, a kroz stoljeća su je promovirali mnogi poznati Europljani, kraljevi, carevi i državnici od Karla Velikog i Karla V, pa sve do Napoleona i Metternicha. No, uz ideju o zajedničkom suživotu, Europa je bila rastrzana ratovima. U razdoblju od 1870. do 1945., samo Francuska i Njemačka borile su se jedna protiv druge tri puta. Među europskim liderima sve je više raslo uvjerenje kako je jedino gospodarsko i političko ujedinjenje Europe način na koji se mogu spriječiti budući sukobi. Na kraju najkrvavijeg od svih sukoba, 2. svjetskog rata konačno je sazrela ideja o europskom ujedinjenju, a budući da su industrije ugljena i čelika smatrane za osnovne industrije za vođenje ratova, nastala je ideja o njihovom ujedinjenju, kako bi se spriječili budući sukobi. [20]

2.1. Učinci stvaranja jedinstvenog europskog tržišta

Cilj osnivanja Europske unije bio je okončanje učestalih i krvavih međususjedskih ratova koji su kulminirali Drugim svjetskim ratom. Značajnu ulogu u ovom procesu imali su različiti ugovori (eng. Treaties), od kojih se ističu Pariški ugovor (1951.), Rimski ugovori (1957.), Jedinstveni europski akt (1986.), Ugovor iz Maastrichta (1992.), Ugovor iz Amsterdama (1997.), Ugovor iz Nice (2000.) te Lisabonski ugovor (2007.). [21, 13]

Pariškim ugovorom (18. travnja 1951.) uspostavljena je Europska zajednica za ugljen i čelik. Time je šest država osnivačica (Belgija, Savezna Republika Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska) uspostavilo zajedničko tržište ugljena i čelika. U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata cilj je bio osigurati mir među pobjedničkim i pobijeđenim narodima Europe te ih povezati kao jednake suradnjom kroz zajedničke institucije. Ova Zajednica je ugašena na svoju pedesetogodišnjicu (2002.). [21]

Osim toga, u ožujku 1957. šest je država potpisivanjem Rimskih ugovora odlučilo osnovati Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ), utemeljenu na zajedničkom tržištu široke palete proizvoda i usluga. Carine između šest država potpuno su ukinute 1. srpnja 1968. Istovremeno, osnovana je i Europska zajednica za atomsku energiju koja je imala za cilj unapređenje izgradnje i razvoja atomske industrije. Države članice odlučile su stvaranjem "zajedničkoga tržišta" ukloniti međusobne trgovačke prepreke. [21]

Jedinstveni europski akt, potpisan u veljači 1986. godine, imao je za svrhu reformu institucija i pripremu za članstvo Portugala i Španjolske, te ubrzavanje postupka odlučivanja kao pripreme za uspostavu jedinstvenog tržišta. Njime je ostvarena mogućnost glasovanja kvalificiranom

većinom u Vijeću (kako bi bilo teže da jedna država uloži veto na prijedlog zakonodavnog akta), te jačanje utjecaja Europskog parlamenta uvođenjem postupaka suradnje i pristanka. [13]

Ugovor iz Maastrichta potpisan je 7. veljače 1992. godine. Njime se uvode nove odgovornosti i zadaci, i to prije svega u području suradnje u vanjskoj politici i stvaranju monetarne unije, unutrašnjim pitanjima sigurnosti i pravosuđa. Uvodi se i građanstvo Zajednice kao dopuna državljanstva u zemljama članicama. Ostvarivanje tih zadataka nije povjereno supranacionalnim organima i ovlastima EZ-a, već se o njima odlučuje na međudržavnoj, diplomatskoj razini, uz suglasnost država članica. [28]

Ugovor iz Amsterdama, sa svrhom reforme institucija EU-a i pripreme za pristupanje novih država članica, potpisan je 2. listopada 1997. godine. Navedeni ugovor rezultirao je izmjenama, renumeracijama i izradom pročišćenog teksta Ugovora o EU-u i Ugovora o EEZ-u, te transparentnijim odlučivanjem (češća primjena redovnog zakonodavnog postupka). [13] Najvažnije odredbe Ugovora iz Nice (26. veljače 2002. godine) odnose se na sastav institucija, način odlučivanja u Vijeću (neka pitanja iz područja za koje je ranije bilo predviđeno jednoglasno odlučivanje sada zahtijevaju donošenje odluke kvalificiranom većinom), uspostavu Eurojusta – tijela za borbu protiv kriminala, razvoj pojačane suradnje koja mora uključivati najmanje osam država, te biti otvorena svim državama članicama. Pojačana suradnja ne smije stvarati prepreke ili diskriminaciju u trgovini među članicama ili ugroziti konkurenciju. [24]

Lisabonski ugovor potpisan je 13. prosinca 2007. godine, čija je svrha bila demokratičnija i učinkovitija Europska unija, spremnija i ujedinjena u rješavanju globalnih problema kao što su klimatske promjene. Ugovor je rezultirao promjenama postupka glasovanja u Vijeću, uspostavljena je građanska inicijativa, stalni predsjednik Europskog vijeća, nova funkcija Visokog predstavnika za vanjske poslove, te nova diplomatska služba EU-a. Osim toga, jasno se utvrđuju ovlasti EU-a, ovlasti država članica EU-a te podijeljene ovlasti. U Ugovoru iz Lisabona i Povelji Europske unije o temeljnim pravima utvrđeni su ciljevi i vrijednosti EU-a. [13]

2.2. Sedam proširenja Europskih integracija

Proširenje je proces kojim se države pridružuju Europskoj uniji. Od osnivanja 1957. godine EU, se proširila sa 6 na 28 država. U posljednjih 50 godina proširenjem članstva u EU promicao se gospodarski rast i jačale su demokratske snage u državama koje su potekle iz diktatorskih režima. Ugovor o Europskoj uniji određuje da bilo koja europska država može podnijeti zahtjev za pridruživanje ako poštuje demokratska načela EU i posvećena je njihovom promicanju. Određena se država, međutim, može pridružiti ako ispunjava sve kriterije članstva: [10]

- a) političke – mora imati stabilne institucije koje jamče demokraciju, vladavinu prava i ljudska prava,
- b) gospodarske – mora imati funkcionalno tržišno gospodarstvo i biti sposobna svladati konkurentski pritisak i tržišne sile u okviru EU-a,
- c) pravne – mora prihvatiti utvrđeno pravo i praksu EU, posebice osnovne ciljeve političke, gospodarske i monetarne unije.

Proces pridruživanja obuhvaća tri faze (sve tri podliježu odobrenju svih postojećih država EU), odnosno državi se nudi mogućnost članstva, država postaje službeni kandidat za članstvo, te kandidat prelazi u fazu formalnih pregovora o članstvu, proces koji obično obuhvaća reforme

radi prihvaćanja utvrđenih zakona EU-a. Nakon dovršetka pregovora i pripadajućih reformi na obostrano zadovoljstvo, država se može pridružiti Europskoj uniji uz uvjet da s tim budu suglasne sve postojeće države EU. [10] U nastavku slijedi tablični prikaz sedam proširenja europskih integracija.

Tablica 1: Sedam proširenja Europske unije

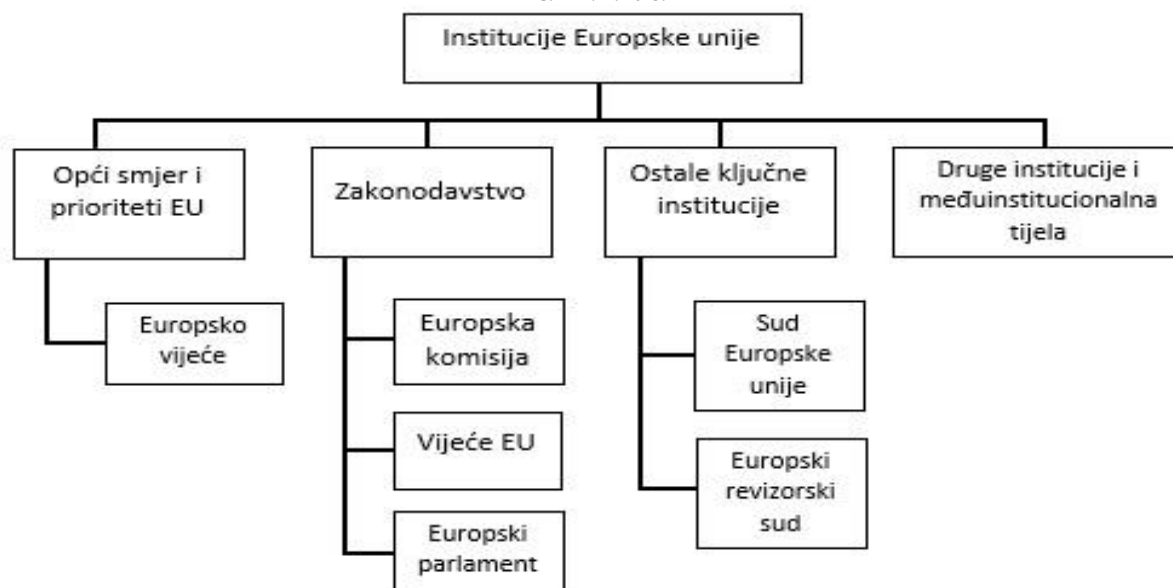
	Dokument kojim se proširenje formalizira	Godina proširenja	Zemlje – nove članice
Prvo proširenje	Revidirani Rimski ugovor (1972)	1973.	Velika Britanija, Danska, Irska
Drugo proširenje	Revidirani Rimski ugovor (1972)	1981.	Grčka
Treće proširenje	Revidirani Rimski ugovor (1985)	1986.	Španjolska, Portugal
Četvrto proširenje	Revidirani Rimski ugovor (1994)	1995.	Austrija, Finska, Švedska
Peto proširenje	Revidirani Rimski ugovor (2002)	2004.	Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska, Cipar, Malta
Šesto proširenje	Pristupni ugovor	2007.	Bugarska, Rumunjska
Sedmo proširenje	Pristupni ugovor	2013.	Hrvatska

Izvor: Izrada autora prema Kurečić, 2014

Tablica 1 prikazuje sedam proširenja europskih integracija. Šest država osnivačica EU 1957. godine bile su Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska. Prvo proširenje i revidiranje Rimskih ugovora bilo je 1972. godine te se time omogućilo da se Velika Britanija, Danska i Irska pridruže zajednici. U sljedeća dva proširenja pristupile su Grčka samostalno 1981. godine i Španjolska i Portugal 1986. godine. Do sljedećeg proširenja prošlo je devet godina. Nakon pada „željezne zavjese“ i njihovih režima 1989. godine mnoge bivše komunističke države iz Središnje i Istočne Europe postale su članicama EU u 2 vala od 2004. do 2007. godine. [9] Primljene su uz uvjet prihvaćanja Kopenhaških kriterija (1993. godine), koji obuhvaćaju političku stabilnost institucija koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava i prava manjina, zatim tržišno gospodarstvo koje je sposobno nositi se s konkurencijom unutar EU, te prihvaćanje pravne stečevine EU („Acquis Communautaire“, tj. EU zakoni i ugovori). Hrvatska je postala 28. članica 2013. godine. [22]

3. GLAVNA TIJELA EUROPSKE UNIJE

Europska Unija sastoji se od šest glavnih tijela, koja pokrivaju područja zakonodavstva, opći smjer i prioritete EU-a, međuinstitucionalna tijela i ostale ključne institucije. Prikaz slijedi u nastavku.

Slika 9: Institucije Europske unije
 Izvor: Izrada autora prema Ekonomski portal, 2018

Europsko vijeće (European Council) predstavlja najvišu razinu političke suradnje između država članica. Određuje opće političke smjerove i prioritete. Čelnici na sastancima konsenzusom donose odluke o općenitom usmjerenju i prioritetima unije, te daje nužne poticaje za njezin razvoj. Međutim, u nizu područja primjenjuje se pravilo kvalificirane većine, kao što su izbor za predsjednika (bira se na 2,5 godine, te ista osoba može biti izabrana najviše dva puta), imenovanje Komisije i visokog predstavnika Unije za vanjsku i sigurnosnu politiku (Federica Mogherini). Europsko Vijeće ne donosi zakone. Na kraju svakog sastanka donosi zaključke koji sadržavaju glavne poruke proizašle iz rasprava te prati njihovu provedbu. Vijeće se sastaje najmanje dva puta u 6 mjeseci (Summits), a sjedište je u Bruxellesu, Belgija. Predsjednik Europskog Vijeća je Donald Tusk. [5]

Europska komisija (European Commission) politički je neovisna institucija koja predstavlja i promiče interese EU-a u cjelini. Ona je u mnogim područjima pokretačka snaga u institucijskom sustavu EU-a: kreira prijedloge zakona, upravlja proračunom EU i dodjelom sredstava, implementira zakone koje su usvojili Vijeće EU i Parlament, te predstavlja EU na međunarodnoj razini. Komisija ima 28 članova, po jednog iz svake zemlje članice. Predsjednik Komisije bira se na rok od 5 godina, a sadašnji predsjednik je Jean - Claude Juncker, kojemu mandat ističe 2019. godine. [2]

Vijeće EU (Council of the EU) je glavno tijelo za donošenje odluka EU-a (trenutno predsjedava Republika Austrija). Uloga Vijeća je odlučivanje o politikama i donošenje zakonodavstava. Sjedište je u Bruxellesu, te je osnovano 1958. godine kao Vijeće Europske ekonomske zajednice. Ono održava sastanke na kojima sudjeluje po jedan ministar iz nacionalnih vlada svih država članica EU-a. Svrha tih sastanaka je raspravljanje, dogovaranje, mijenjanje i donošenje zakonodavstava, usklađivanje politike država članica i definiranje vanjske politike EU-a. Tema o kojoj će se raspravljati na Vijeću određuje koji će ministri nacionalnih vlada članica sudjelovati. Primjerice, ako se raspravlja o pitanjima zaštite okoliša na sastanku će sudjelovati ministar zaštite okoliša iz svake države članice EU, i to se vijeće naziva „Vijeće za okoliš“. Predsjedatelj Vijeća mijenja se svakih 6 mjeseci. Svi zaključci doneseni na Vijeću

putem ministara punopravnih članica imaju ovlasti obvezati nacionalne vlade na provedbu donesenih zaključaka (Hrvatska predsjedava od siječnja do lipnja 2020). Vijeće ima slijedeće temeljne ovlasti: donošenje europskih zakona, usklađivanje politika država članica, razvijanje zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU-a, sklapanje međunarodnih sporazuma između EU-a i jedne ili više država članica ili međunarodnih organizacija, te donošenje proračuna EU-a zajedno s Europskim parlamentom. [14]

Europski parlament (European Parliament) jedino je direktno izabrano tijelo EU-a. Parlament ima 751 zastupnika iz svih 28 država članica s ciljem da zastupaju građane koji su ih birali (posljednji izbori su održani od 23.05. do 26.05.2019. godine). Izbori se održavaju svakih 5 godina i svi građani EU-a stariji od 18 godina biraju zastupnike (sa iznimkom Austrije, gdje je dobna granica 16 godina), što čini otprilike 380 milijuna građana koji imaju pravo glasa. Sjedište Parlamenta je u Strasbourgu, no neka se zasjedanja i sastanci parlamentarnih odbora održavaju i u Bruxellesu, dok su administrativne službe smještene u Luxembourg. Zajedno s Vijećem EU donosi zakonodavstvo i odluke o godišnjem proračunu, vrši demokratski nadzor. Trenutni predsjednik Europskog Parlamenta je Antonio Tajani. Parlament je podijeljen u 8 političkih grupacija (a ne prema nacionalnoj pripadnosti). Političku grupaciju mora činiti najmanje 25 članova i barem predstavnici iz ¼ zemalja članica. U nastavku slijedi popis političkih grupacija u Parlamentu. [3]

Tablica 2: Političke grupacije u Parlamentu

Političke grupacije	Broj članova
Ujedinjena europska ljevica i Nordijska zelena ljevica (GUE/NGL)	41
Progresivni savez socijalista i demokrata (S&D)	154
Zeleni/Europski slobodni savez (Verts/ALE)	74
Renew Europe-Renew Europe group	108
Europska pučka stranka (EPP)	182
Konzervativci i reformisti (ECR)	62
Identity and Democracy (ID)	73
Nezavisni zastupnici (NI)	57

Izvor: Izrada autora prema Europski parlament, 2019

Rad Parlamenta odvija se na dvije glavne razine, a to su odbori i plenarne sjednice. U Parlamentu djeluje 20 odbora i dva pododбора, a svaki se od njih bavi određenim područjem politike. Odbori razmatraju zakonodavne prijedloge, a zastupnici u Europskom parlamentu i klubovi zastupnika mogu predložiti izmjene ili odbacivanje prijedloga zakona. O tim se pitanjima raspravlja i unutar klubova zastupnika. Na plenarnim sjednicama svi se zastupnici u Europskom parlamentu okupljaju radi konačnog glasovanja o zakonodavnom prijedlogu i predloženim izmjenama. Plenarne sjednice uglavnom se održavaju jednom mjesečno u Strasbourgu i traju četiri dana, no ponekad se sazivaju i dodatne sjednice u Bruxellesu. [3]

Sud Europske Unije (Court of Justice of the European Union) osigurava da se pravo EU-a jednako tumači i primjenjuje u svim zemljama EU-a, te da zemlje i institucije EU-a poštuju pravo EU-a. Osnovan je 1952. sa sjedištem u Luxembourg. Sud EU-a čine dva suda, a to su

Sud i Opći sud. Sud rješava zahtjeve za prethodne odluke koje podnose nacionalni sudovi, određene postupke za poništenje i žalbe. Opći sud donosi odluke u postupcima za poništenje koje su pokrenuli pojedinci, poduzeća i, u nekim slučajevima, vlade država članica EU-a. To u praksi znači da se ovaj sud uglavnom bavi predmetima povezanim sa zakonodavstvom o tržišnom natjecanju, državnom potporom, trgovinom, poljoprivredom i žigovima. Sud čini po jedan sudac iz svake zemlje EU-a i 11 nezavisnih odvjetnika, a Opći sud čini 47 sudaca (taj će broj 2019. narasti na 56, tj. po dva suca iz svake zemlje EU-a). [12]

Europski revizorski sud (European Court of Auditors) provjerava ispravnost prikupljanja i uporabe finansijskih sredstava EU-a te pridonosi boljem upravljanju financijama EU-a. Njegov sastav čini po jedan član iz svake države članice EU-a. Osnovan je 1977. godine sa sjedištem u Luxembourgu. Glavna funkcija Suda kao neovisnog vanjskog revizora jest da štiti interese poreznih obveznika EU-a. Nema zakonske ovlasti, već je njegova funkcija da pridonosi unapređenju načina na koji Europska komisija upravlja proračunom EU-a i izvješćuje o financijama (provodi reviziju prihoda i rashoda EU-a). U nadležnosti Europskog revizorskog suda spada i provjeravanje osoba ili organizacija koje upravljaju organizacijskim sredstvima EU-a, sastavljanje preporuke o izvješćima o reviziji za EK, kontroliranje moguće prijevare, korupcije ili druge nezakonite aktivnosti i sl. [3]

4. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Gospodarska i politička integracija među državama članicama Europske unije znači da te zemlje moraju donositi i provoditi zajedničke odluke o mnogim pitanjima: tako su se razvile zajedničke politike. U ranim danima, pažnja je bila usmjerena na zajedničku trgovačku politiku za ugljen i čelik te na zajedničku poljoprivrednu politiku, a druge politike dodavane su postupno, kako se pojavljivala potreba. Npr. cilj poljoprivredne politike više nije proizvoditi što je više moguće hrane što jeftinije, nego podupirati poljoprivredne metode koje proizvode zdravu hranu visoke kvalitete i koje štite okoliš. Isto tako, potreba za zaštitom okoliša sada je važna sastavnica svih politika Europske unije. Odnosi EU s ostatkom svijeta također su postali važni: Europska unija pregovara o glavnim trgovačkim sporazumima te o sporazumima za pomoć, s drugim zemljama i razvija zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku. [23]

Najvažnije zajedničke politike EU su jedinstveno tržište, regionalna politika EU, kohezijska politika EU, zajednička poljoprivredna (i ribarska) politika EU, socijalna politika EU, politika zaštite okoliša EU, ekonomska i monetarna unija EU, prometna politika EU, politika tržišnog natjecanja EU i potrošačka politika EU. [23] U ovom poglavlju posebna pažnja posvetit će se upravo regionalnoj politici.

4.1. Važnost regionalne politike

Regionalna politika usmjerena je na regije i gradove EU-a, a cilj joj je strateškim ulaganjima unaprijediti gospodarski rast i poboljšati kvalitetu života. Istodobno služi i kao oblik solidarnosti namijenjen podupiranju slabije razvijenih regija. [11]

Regionalnu politiku obično provodi država koja svojom intervencijom nastoji postići smanjivanje socio-ekonomskih nesrazmjera između različitih dijelova zemlje, kako bi ubrzala ukupni napredak. Politički argumenti u podršci regionalnoj politici naglašavaju važnost jednakosti kao osnovnog elementa u koheziji između regije neke zemlje, a socijalni argumenti

naglašavaju da ako nacionalna ekonomija postiže rast, svi građani, gdje god da žive i rade unutar zemlje, sudjelovat će s razumnim udjelom u rastućem napretku zemlje. Ciljevi regionalne politike EU su prevladavanje nejednakosti među regijama koje se očituju u ekonomskim nerazmjerima (mjerene veličinom BDP-a po veličini regije) i nerazmjerima u nezaposlenosti, s težnjom ublažavanja visokih stopa nezaposlenosti nastalih uslijed industrijskog restrukturiranja ili dugotrajne nezaposlenosti u regijama koje zaostaju u ekonomskom razvoju, demografskim i lokacijskim problemima, te posebno problemima iseljavanja stanovništva iz ekonomski zaostalih regija. [26]

4.2. Sredstva regionalne politike

Sredstva regionalne politike služe za financiranje strateških prometnih i komunikacijskih infrastruktura, za poticanje prelaska na gospodarstvo koje ne utječe negativno na okoliš, za poticanje malih i srednjih poduzeća (MSP) da postanu inovativnija i konkurentnija, za otvaranje novih i dugotrajnih radnih mjesta, za poticanje i modernizaciju obrazovnih sustava te za stvaranje uključivijeg društva. Regionalna politika EU-a čini najveći dio proračuna EU-a za razdoblje 2014.–2020. godine (351,8 milijardi eura od ukupno 1.082 milijarde eura) i stoga je glavni investicijski instrument EU-a. [16]

Sredstvima regionalne politike EU-a financirani su tijekom godina deseci tisuća projekata, od čega su imale koristi sve države EU-a pojedinačno i EU u cjelini u smislu gospodarskog rasta i otvaranja radnih mjesta. Između 1989. i 2013. godine iz proračuna EU-a izdvojeno je više od 800 milijardi eura za sufinanciranje projekata usmjerenih na poticanje regionalnog razvoja. Regije EU mogu se podijeliti u tri kategorije, a to su Slabije razvijene regije (BDP/po glavi < 75 % prosjeka EU-27): 182,2 milijarde eura, Regije u tranziciji (BDP/po glavi ≥ 75 % i < 90 % prosjeka EU-27): 35,4 milijarde eura te Razvijenije regije (BDP/po glavi ≥ 90 % prosjeka EU-27): 54,3 milijarde eura. [16]

4.3. Prioriteti regionalne politike

Financiranje regionalne politike EU-a usmjereno je na 4 prioriteta: [11]

- a) istraživanje i inovacije
- b) informacijske i komunikacijske tehnologije
- c) povećanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća
- d) razvoj gospodarstva s niskim emisijama ugljika

Održivi je rast sve više povezan sa sposobnostima regionalnih gospodarstava za inovacije, preobrazbu i prilagodbu sve konkurentnijem okruženju koje se stalno mijenja. To znači da je potrebno uložiti puno više napora u stvaranje ekosustava koji potiču inovaciju, istraživanje i razvoj (R&D) te poduzetništvo, kako ističu strategija Europa 2020 i njena ključna inicijativa Inovacijska unija. [8]

Razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT-a) ključan je za konkurentnost Europe u današnjem globalnom i sve digitalnijem gospodarstvu. Za ulaganja u IKT tijekom financijskog razdoblja od 2014. do 2020. godine iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR-a) i Kohezijskog fonda dostupno je više od 20 milijardi eura. Tim se ulaganjima podržava aktivnost Komisije za stvaranje jedinstvenog digitalnog tržišta koje može ostvariti dodatan rast i do 250 milijardi eura. [7]

Mala i srednja poduzeća ključna su za gospodarstvo EU-a, a čine više od 99 % europskih tvrtki i dvije trećine radnih mjesta u privatnom sektoru. Europski strukturni i investicijski fondovi nude državama članicama u proračunskom razdoblju od 2014. do 2020. godine više od 450 milijardi EUR za financiranje ulaganja u unaprjeđenje radnih mjesta i rast. [9]

Kohezijska politika važna je podrška prijelazu EU-a na gospodarstvo s malim udjelom ugljika, u skladu sa strategijom o energetskej uniji. U financijskom periodu 2014. – 2020. godine pravila Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) prvi put zahtijevaju od država članica dodjelu obaveznih minimalnih dostupnih sredstava namijenjenih prijelazu na gospodarstvo s malim udjelom ugljika: 20 % više EFRR-ovih sredstava u razvijenijim regijama, 15 % u tranzicijskim regijama, 12 % u manje razvijenim regijama. [6]

Regionalna politika daje rezultate. Zahvaljujući njoj u razdoblju od 2007. do 2012. godine u državama članicama: otvoreno je 769.000 novih radnih mjesta, uložena su sredstva u 225.000 manjih poduzeća, financirano je 72.000 istraživačkih projekata, još 5 milijuna građana EU-a dobilo je pristup širokopojasnom internetu i poboljšana je kvaliteta života u gradovima provedbom 11.000 različitih projekata. [11]

5. TRŽIŠTE RADA

Tržište rada je mjesto gdje se možda i najbolje može procijeniti stanje nacionalnoga gospodarstva, budući da je cilj svake ekonomije blagostanje njenih građana odnosno što viši doseg životnog standarda. Iz nekih značajki tržišta rada ujedno se može iščitati (ne)kompatibilnost s obrazovnim sustavom koji bi trebao biti instrument njegova unapređenja odnosno unapređenja cjelokupne nacionalne ekonomije. [19] Stoga, u ovom poglavlju analizirat će se utjecaj migracija na zaposlenost, odnosno nezaposlenost.

5.1. Migracije

Migracija ili mehaničko kretanje stanovništva (emigracija i imigracija), uz prirodno je kretanje stanovništva (natalitet i mortalitet), glavna odrednica broja stanovnika na nekom području, a time i potencijalne količine rada. Prostorno kretanje stanovništva s globalizacijom postaje sve važniji čimbenik koji oblikuje globalnu ekonomiju. [25]

Nakon demokratskih promjena u državama srednje i istočne Europe, završetka blokovske i hladnoratovske podjele, ujedinjenja Njemačke te nastanka novih suvremenih i demokratskih zemalja u Europi, dolazi do promjena u poimanju i nadzoru granica između istočnih i zapadnih europskih zemalja. Devedesetih godina prošlog stoljeća, nakon pada Berlinskog zida, u zapadnim se zemljama bilježi pojačan imigracijski pritisak stanovnika istočnoeuropskih zemalja koji je do tada bio uglavnom politički motiviran. Međutim, prema zemljama zapadne Europe, uglavnom zbog ratnih zbivanja, ali i želje za boljim životom, kreću i migranti iz azijskih i afričkih zemalja te u devedesetima i s područja bivše Jugoslavije. Tada dolazi do promjena u političkim stavovima prema useljavanju te visokorazvijene zemlje mijenjaju zakone i praksu kako bi otežale ulazak i zapošljavanje, čime se otvarao prostor za nezakoniti ulazak i boravak. Migracije koje su bile pokretači razvoja zapadnih zemalja postaju tema rasprava u negativnom kontekstu, točnije, ograničavaju se zakonite migracije. [29]

Europska unija se danas suočava s najvećim nekontroliranim priljevom migranata i izbjeglica u svojoj povijesti tako da se slobodno može govoriti o migracijskoj i izbjegličkoj krizi. Uzroci

koji su doveli do eksplozije migrantske krize u 2015. godini dijametralno su različiti: bijeg od ratnih stradanja, potraga za boljim životom, odlazak iz nefunkcionalnih država te bijeg od različitih vidova ekstremizma i terorizma. Procjenjuje se kako je 2000. godine bilo oko 150 milijuna migranata u svijetu, deset godina kasnije 214 milijuna uz pretpostavku rasta na 405 milijuna do 2050. godine. Glavni tokovi migracija usmjereni su prema visokorazvijenim zemljama i područjima gdje Europska unija unatrag nekoliko godina predstavlja najpoželjniju, ali i najlakše dostižnu destinaciju. [29]

Obrazac kretanja međunarodnih migranata znatno se promijenio u posljednjih nekoliko desetljeća. Europa je postala glavno odredište svjetskih migranata što čini pitanje utjecaja migracija na europsko tržište rada sve aktualnijom temom. S druge strane, ako se u obzir uzmu procesi demografskog starenja i usporenog ekonomskog rasta, priljev imigranata pokazao se načinom usporavanja navedenih trendova. [25]

Najjednostavniji teorijski model migracija pretpostavlja dva geografski udaljena tržišta rada između kojih troškovi migracije ne postoje, migranti i domaći stanovnici savršeni su supstituti u proizvodnji (homogenost rada), a kapital nije mobilan. U takvoj idealno zamišljenoj situaciji radnici migriraju na tržište s višom nadnicom te se tako zaposlenost na tom tržištu povećava, a na tržištu s nižom nadnicom smanjuje. No, zaposlenost domaćih radnika na tržištu s višom nadnicom zapravo se smanjuje jer ih je manje voljno raditi pri nižoj nadnici. U tom se smislu domaći radnici odupiru imigrantima optužujući ih kako smanjuju domaće nadnice na tako niske razine da se više ne isplati raditi, odnosno kako „oduzimaju“ poslove domaćim radnicima. Ovaj model ipak pre naglašava negativan utjecaj imigracije na domaće radnike jer negira indirektno efekte na potražnju za radom. Imigranti troše dobra, dakle potražnja za dobrima raste, što dalje vodi do rasta potražnje za radom. Ukoliko imamo ovakav scenarij, i zaposlenost i nadnice domaćih radnika mogle bi porasti. [25] U nastavku slijedi tablični prikaz broja imigranata prema državi članici Europske unije.

Tablica 3: Broj imigranata prema državi članici EU

Država	Broj imigranata (u tis)	Država	Broj imigranata (u tis)
Belgija	146,6	Litva	22,1
Bugarska	25,2	Luksemburg	23,8
Češka	29,6	Mađarska	58,3
Danska	78,5	Malta	12,8
Njemačka	1.543,8	Nizozemska	166,9
Estonija	15,4	Austrija	166,3
Irska	76,9	Poljska	218,1
Grčka	64,4	Portugal	29,9
Španjolska	342,1	Rumunjska	132,8
Francuska	363,9	Slovenija	15,4
Hrvatska	11,7	Slovačka	7,0
Italija	280,1	Finska	28,7
Cipar	15,2	Švedska	134,2
Latvija	9,5	Ujedinjeno Kraljevstvo	631,5

Izvor: Izrada autora prema Eurostat, 2015.

Tablični prikaz 3 pokazuje kako su ekonomski najbogatije države EU-a najinteresantnije krajnje destinacije za migrante posebice Njemačka, Velika Britanija, Francuska i Italija.

5.2. Zaposlenost i nezaposlenost

Za zapošljavanje i socijalnu politiku u prvom su redu nadležne nacionalne vlade. Financijskim sredstvima EU-a podupiru se i nadopunjuju njihovi naponi. Kako bi se ublažio učinak starenja stanovništva, cilj je politike zapošljavanja i socijalne politike EU-a: lakši prijelaz iz škole na posao, lakši pronalazak posla, osuvremenjivanje sustava socijalne sigurnosti, veća mobilnost radnika u EU-u, smanjenje siromaštva, zaštita osoba s invaliditetom. Osim toga EU koordinira i prati nacionalne politike, potiče države članice na razmjenu dobre prakse u području uključenosti, siromaštva i mirovina, potiče osposobljavanje, razvoj vještina i poduzetništvo, donosi propise o pravima radnika, diskriminaciji na radnom mjestu i koordinaciji nacionalnih sustava socijalne sigurnosti te nadzire njihovu provedbu. [15]

Promatrajući stopu nezaposlenosti u eurozoni (8,5% u travnju 2018. godine), ona je još uvijek jedan postotni bod viša nego 2007. godine. U kontekstu visoke stope nezaposlenosti, blagog usporavanja ekonomskog rasta u prvom kvartalu te niske inflacije ECB će nastaviti s provođenjem ekspanzivne monetarne politike. Uz nisku mobilnost stanovništva, uzroci za višu prirodnu stopu nezaposlenosti su i visoka socijalna zaštita te dulje trajanje prava na naknadu za nezaposlene u nekim članicama što umanjuje poticaj nezaposlenima da prihvate slabije plaćen posao, zatim rigidnije radno zakonodavstvo koje povećava troškove poslodavcima te umanjuje fleksibilnost na tržištu rada, još uvijek relativno jaki sindikati koji povećavaju rigidnost plaća, neusklađenost obrazovnog sustava s tržištem rada, te visoko porezno opterećenje rada. [27]

Iako se dio visokog poreznog opterećenja može pripisati većoj razini usluga koje država pruža stanovništvu, što je vidljivo u visokom udjelu državne potrošnje u BDP-u (47,1% u eurozoni) smanjenjem istog, pogotovo doprinosa na plaće, južne članice eurozone mogle bi smanjiti jedinične troškove rada, povećati konkurentnost te potaknuti rast zapošljavanja, a što bi uz reforme u smjeru veće fleksibilnosti na tržištu rada rezultiralo konvergencijom prema razvijenijem sjeveru Europe. [27]

6. ZAKLJUČAK

Počeci stvaranja EU koji su počeli sa nekoliko ekonomskih inicijativa još pred kraj drugog svjetskog rata a formalizirani su 1951. godine kroz sporazum Europske zajednice za ugljen i čelik te je time započeo proces Europskih integracija (6 država osnivača). Ova integracija je osigurala višestruke koristi za države osnivačice koje se očituju u ekonomskom, političkom, obrambenom i socijalnom kontekstu. Kroz godine i ostale europske zemlje su u određenom vremenu težile pridruživanju, pa se unija proširivala sedam puta u proteklih 50 godina, da bi trenutno imala 28 članica (Brexit je još u tijeku). Rastom broja članica nije se samo povećavalo unutarnje tržište unije i bolji trgovinski sporazumi sa drugim trgovinskim organizacijama već je rasla i EU administracija. Kroz pregled glavnih tijela unije vidi se glomaznost tog sustava koji predlaže i provodi zakonodavni okvir za 500 miliona stanovnika Unije. Europska Unija gradi i provodi zajedničke poljoprivredne politike, politike u ribarstvu, zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku te Regionalnu politiku koja proračunski pokriva najveći iznos. U radu je još spomenuto tržište rada, te migracije unutar unije i emigracije ljudi u Uniju iz Europskih i

ne europskih zemalja. Generalno gledano, udruživanje u Europi je imalo pozitivne ekonomske i sigurnosne posljedice koje su značajno nadmašile negativne.

LITERATURA

- [1] Ekonomski portal (2019) Institucije Europske unije. Dostupno 14.7.2019. na: <http://ekonomskiportal.com/eu-info-kutak/>
- [2] Europa.eu (2019) Europska komisija. Dostupno 28.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_hr
- [3] Europa.eu (2019) Europski parlament. Dostupno 28.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hr
- [4] Europa.eu (2019) Europski revizorski sud. Dostupno 28.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-court-auditors_hr
- [5] Europa.eu (2019) Europsko vijeće. Dostupno 28.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_hr
- [6] Europa.eu (2019) Gospodarstvo s malim udjelom ugljika. Dostupno 12.7.2019. na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/low-carbon-economy/
- [7] Europa.eu (2019) Informacijske i komunikacijske tehnologije. Dostupno 12.7.2019. na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/ict/
- [8] Europa.eu (2019) Istraživanje i inovacije. Dostupno 12.7.2019. na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/research-innovation/
- [9] Europa.eu (2019) Konkurentnost malih i srednjih poduzeća. Dostupno 12.7.2019. na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/sme-competitiveness/
- [10] Europa.eu (2019) Proširenje. Dostupno 15.7.2019. na: https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_hr
- [11] Europa.eu (2019) Regionalna politika. Dostupno 29.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/topics/regional-policy_hr
- [12] Europa.eu (2019) Sud Europske unije. Dostupno 28.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_hr
- [13] Europa.eu (2019) Ugovori EU-a. Dostupno 15.7.2019. na: https://europa.eu/european-union/law/treaties_hr
- [14] Europa.eu (2019) Vijeće EU. Dostupno 28.6.2019. na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_hr
- [15] Europa.eu (2019) Zapošljavanje i socijalna pitanja. Dostupno 15.7.2019. na: https://europa.eu/european-union/topics/employment-social-affairs_hr
- [16] Europska komisija (2014) Regionalna politika. ISBN 978-92-79-41294-3, str. 3-16
- [17] Europski parlament (2019) Zastupnici prema državi članici i klubu zastupnika. Dostupno 28.6.2019. na: <http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/crosstable.html>
- [18] Eurostat (2015) Immigration by citizenship. Dostupno 14.7.2018. na: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_imm1ctz&lang=en
- [19] Hrvatska gospodarska komora (2015) Tržište rada u Hrvatskoj – nezaposlenost mladih, obrazovanje, radni vijek, str. 1-6
- [20] Hrvatski sabor (2018) Povijest europskih integracija. Edukativni letak, str. 1-4
- [21] Ministarstvo uprave Republike Hrvatske (2019) Koji su to osnivački ugovori Europske unije, a spadaju u primarno zakonodavstvo Europske unije? Dostupno

- 15.7.2019. na: <https://uprava.gov.hr/koji-su-to-osnivacki-ugovori-europske-unije-a-spadaju-u-tzv-primarno-zakonodavstvo-europske-unije-13767/13767>
- [22] Ministarstvo uprave Republike Hrvatske (2019) Navedite i objasnite kriterije za članstvo u Europskoj uniji. Dostupno 15.7.2019. na: <https://uprava.gov.hr/print.aspx?id=14008&url=print>
- [23] Ministarstvo uprave Republike Hrvatske (2019) Što su zajedničke politike Europske unije i kako funkcioniraju? Dostupno 29.6.2019. na: <https://uprava.gov.hr/sto-su-to-zajednicke-politike-europske-unije-i-kako-funkcioniraju/12396>
- [24] Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (s.a.) Ugovor iz Nice o izmjeni ugovora o europskoj uniji, ugovora o osnivanju europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata. Dostupno 16.7.2019. na: http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/12001C_Ugovor_iz_Nice_hrv.pdf
- [25] Penava, M. (2011) Utjecaj migracija na europsko tržište rada. Ekonomska misao i praksa, 20/11, br. 2, str. 335-362
- [26] Petar Kurečić (2014) Materijali s predavanja. Varaždin: Sveučilište Sjever
- [27] Poslovni.hr (2019) Eurozona u zapošljavanju kasni za SAD-om. Dostupno 23.7.2019. na: <http://www.poslovni.hr/komentari/eurozona-u-zaposljavanju-kasni-za-sad-om-342038>
- [28] Poslovni.hr (2019) Leksikon. Dostupno 16.7.2019. na: <http://www.poslovni.hr/leksikon/ugovor-iz-maastrichta-973>
- [29] Tadić, J., Dragović, F, Tadić, T. (2016) Migracija i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU. Policija i sigurnost, 25/16, br. 1, str. 14-41